(SA) M Ö T E

i den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite

tirsdag den 13. mai 1980 kl. 14.00.

Mötet ble ledet av formannen, Arvid Johanson.

Til stede var: Trygve Bratteli, Johan J. Jakobsen, Arvid Johanson, Per Karstensen, Lars Korvald, Odd Lien, Svenn Stray, Jakob Aano, Liv Aasen, Guttorm Hansen, Per Hysing-Dahl, Kjell Magne Bondevik, Rolf Fjeldvær, Karin Hafstad, Håkon Kyllingmark, Ottar Landfald, Lars Roar Langslet, Per A. Utsi, Asbjörn Sjöthun (for Margit Tösdal), Geirmund Ihle (for Valter Gabrielsen), Thor Knudsen (for Paul Thyness) og Odd Vigestad (for Asbjörn Haugstvedt).

Videre var til stede komiteens faste sekretær, Jan Tore Holvik.

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Utenriksminister Knut Frydenlund og statsråd Eivind Bolle fra Fiskeridepartementet.

Följende embetsmenn ble gitt adgang til mötet:

Fra Utenriksdepartementet: Ambassadör Kjell Eliassen og ekspedisjonssjef Egil Amlie.

Fra Fiskeridepartementet: Statssekretær Ivar Kristoffersen og underdirektör Kjell Raasok.

D a g s o r d e n

Redegjörelse ved utenriksministeren om forslag til avtale med Island om Jan Mayen-sone.

(SA) FORMANNEN: Jeg gir ordet til utenriksministeren.

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Forhandlingene i Oslo i slutten av forrige uke mellom Norge og Island förte fram til det foreliggende utkast til forhandlingsprotokoll som er omdelt til medlemmene av den utvidede utenrikskomite..

Det var opprinnelig hensikten å undertegne denne protokoll ved avslutningen av mötet lördag, da det var blitt enighet om denne teksten, men den islandske utenriksminister og jeg selv ble enige om at det mest hensiktsmessige var å utsette undertegningen.

For den islandske utenriksminister spilte det her inn at et medlem av hans delegasjon som representerte ett av regjeringspartiene, gikk imot forhandlingsprotokollen, og at dette skapte en spesiell situasjon for den islandske utenriksminister som han ville vurdere nærmere.

For min egen del hadde jeg behov for å legge forhandlingsresultatet og teksten i sin helhet fram for den utvidede utenrikskomite för undertegning fant sted på bakgrunn av at de tidligere orienteringer var meget skissemessige og usikre. Men vi var begge - både den islandske utenriksminister og jeg selv - enige om at vi skulle anbefale resultatet.

Jeg vil ikke her gå gjennom de enkelte artikler. Vi kan dröfte dem etterpå i form av spörsmål og oppklarende runder, men jeg vil gjerne benytte anledningen til å redegjöre for den totalvurdering av utkastet som ligger bak Regjeringens anbefaling om godtakelse av denne forhandlingsprotokoll.

Som utgangspunkt vil jeg si at det ikke er vanskelig å påvise svakheter ved det foreliggende utkast fra et norsk synspunkt:

For det förste innebærer utkastet en faktisk anerkjennelse av at Islands ökonomiske sone får anvendelse ut til 200 mil også i området mellom Island og Jan Mayen. Dette kommer til uttrykk ved at utkastet ikke inneholder den reservasjon som vi ved tidligere forhandlinger fra norsk side insisterte på måtte ledsage en avtale.

For det andre har vi også godtatt at Island kan fastsette den störste tillatte totalfangst

(SA) av lodde for hele området hvis de to land ikke blir enige seg imellom, og at denne fastsettelse skal være bindende for Norge med mindre fastsettelsen anses som klart urimelig. Dette var en konsesjon fra norsk side. Men denne siste "sikkerhetsventil", som vi kalte denne, at Norge ikke skulle være bundet hvis den islandske bestemmelse skulle være urimelig, satte vi som ufravikelig vilkår.

På det fiskerimessige området har vi for de neste fire år framover begrenset det norske fisket i Jan Mayen-sonen til 15 pst. av den totale kvote for hele området.

For det tredje: Ved å erklære at det skal föres forhandlinger om delelinjen for kontinentalsokkelen i området mellom Island og Jan Mayen og ved å nedsette en forlikskommisjon som skal legge rimelighetsbetraktninger til grunn, har vi erkjent at grensen for kontinentalsokkelen kan bli en annen enn grensen for fiskerisonen. Samtidig har Island ved dette erkjent at Jan Mayen har en egen kontinentalsokkel, og at det således er delelinjeforhandlinger det dreier seg om.

På grunn av disse svakhetene ved avtalen som jeg her har referert til, er det forståelig at fiskerne reagerer mot avtalen, og at Norges Fiskarlag, som har landsstyremöte i dag, har gjort et vedtak mot avtalen. Jeg har fått dette vedtaket inn for halvannen time siden, og i forbindelse med dette mötet har jeg sirkulert det til komiteens medlemmer.

Det kan selvsagt være fristende for meg å begynne å påvise at disse forskjellige konsesjoner vi har gitt, kanskje ikke er så betydelige likevel. Jeg skal bare illustrere dette ved den faktiske anerkjennelse av Islands 200 mils sone mot Jan Mayen. Det vi gjör her, er stilltiende å akseptere noe som er selvtekt, og det er ikke bra å gjöre det, men hvordan skulle vi möte denne selvtekt? Altså: Vi måtte möte den på en måte som jeg hörte fiskebåtreder Torrisen anbefale i Ukesslutt i radio; vi måtte sende krigsskip til området for å verge norske fiskebåter mot islandske oppsynsskip. Jeg tror ikke det er noen i dette rom som ville anbefale denne fremgangsmåten. Så det vi stod overfor her, var faktisk hvert år å gjenta vår folkerettslige reservasjon, men samtidig hvert år å avfinne oss med den faktiske situasjon. Dette at vi viser land at vi avfinner oss med en selvtekt, er heller ikke fra et prinsipielt synspunkt noen god situasjon. Ut fra et prinsipielt synspunkt kan det kanskje være like greit å skjære gjennom på et bestemt tidspunkt.

(SA) Vi så f.eks. hvilke erfaringer britene i sin tid hadde med Island. Britene hadde et klart folkerettslig vedtak i ryggen. De hadde en dom fra Den internasjonale domstol i Haag, men etter at den britiske marine var satt inn i betydelig omfang, måtte de kapitulere. Det er den faktiske side.

Så kommer det til at mens britene hadde en klar folkerettslig plattform, er den folkerettslige situasjon ikke ubetinget i norsk favör når det gjelder deling av dette omstridte området.

Den folkerettslige ekspertise som er samlet i Utenriksdepartementet - og det vil jeg si at i internasjonal sammenheng er det ikke noen ubetydelig gruppe - er samstemmig i sin vurdering av at i tilfelle av en internasjonal avgjörelse som var blitt gitt ved Den internasjonale domstol i Haag eller ved voldgift, ville sannsynligvis det meste av dette omstridte området, for ikke å si hele området, blitt tildelt Island. Slik havretten nå er under utvikling på Havrettskonferansen, skal rimelighetsbetraktninger tillegges en vesentlig vekt. Og det er ingen tvil om at geografiske, befolkningsmessige og ökonomiske forhold ville gått i Islands favör i denne saken.

Jeg ber om unnskyldning for at jeg oppholder meg så mye ved dette, for det er ikke min hensikt å polemisere mot den kritikk som er kommet. Jeg ser klart at den foreliggende avtale har svakheter, og Regjeringens hovedargumentasjon vil ikke ligge i det å påvise at dette med 200 mils ökonomisk sone ikke betyr noe, men jeg hadde bare lyst til å illustrere at det ikke er all verden vi gir fra oss her. Regjeringen anerkjenner - og det vil jeg komme tilbake til - at den foreliggende avtale har klare svakheter, og at Norge gav en del konsesjoner i siste runde, men de var avgjörende for å före forhandlingene fram til et resultat.

Regjeringens hovedbegrunnelse for å anbefale denne protokoll er derfor ikke en vurdering av avtalen som sådan, men en vurdering av de foreliggende alternativer, og de var enten ikke å gjöre noe, bare la det være åpent hav der og fiske videre, eller å opprette en sone som vi på forhånd visste Island ville gå imot. Av disse to alternativer - intet å gjöre eller å opprette en sone - hadde Regjeringen bestemt seg for det siste. Vi hadde vedtatt og hadde også lagt fram for den utvidede tidligere at Regjeringen ville opprette en sone för 1. juni også om forhandlingene med Island ble resultatlöse.

(SA) Men hva ville dette ha betydd? I denne situasjon ville Island ha protestert, og det ville gått aktivt ut mot Norge. Jeg vil også föye til at dette var en situasjon som Sovjetunionen nå har sittet og ventet på i et par år.

Jeg har ikke den hele og fulle oversikt over hva som har foregått mellom Island og Sovjetunionen, men det skal bli interessant på et senere tidspunkt å finne ut hva som egentlig har skjedd her. Det er utvilsomt at Sovjetunionen via ambassaden både her i Oslo og også i Reykjavik har forsikret Island om sin stötte i tilfelle av en konflikt med Norge.

Sovjetunionen har gjentatte ganger gitt uttrykk for at etter deres oppfatning er ikke Jan Mayen av en slik beskaffenhet at den etter folkeretten kan danne grunnlag for en egen ökonomisk sone, og at Sovjetunionen har interesser i disse områder.

I den situasjon vi stod overfor, ville altså Island aktivt ha motvirket en norsk soneopprettelse. Sovjetunionen ville ha spilt opp til dette, og hvis vi i denne situasjon ikke ville ha brukt de nödvendige fysiske midler for å hevde vår sone, ville dette ha blitt en papirsone uten - eller med iallfall svært liten - fiskerimessig verdi, for den ville ikke blitt respektert av de to land jeg har nevnt.

Og for det tredje: Hvilken foranledning skulle Danmark/Grönland ha til å ta fullt hensyn til den norske sone dersom de andre nektet å anerkjenne den? For i det hele tatt å få en sone respektert og få også Sovjetunionen om ikke i prinsippet så i praksis til å akseptere en norsk sone, måtte vi sörge for å få til en ordning med Island som gjorde at Island fikk egne interesser i en norsk sone, slik at det var bedre for dem å ha en norsk sone enn et åpent hav, hvor de eventuelt måtte påberope seg nödrettsbetraktninger for å gripe inn. Dette var bakgrunnen for at det var nödvendig å gi konsesjoner for norsk sone for at Island skulle få en egeninteresse i norsk sone. Vi trengte Island som alliert for å få de andre, först og fremst Sovjetunionen, til å respektere en norsk sone.

Den motsatte situasjon, som ville ha oppstått hvis vi ikke hadde hatt islendingenes forhåndssamtykke, ville vært en allianse mellom Island og Sovjetunionen som ville umuliggjort norsk sone utover papiret.

(SA) Jeg forlanger ikke at norske fiskere skal skjönne denne sammenhengen, bl.a. fordi den ikke kan legges åpent fram. Vi kan ikke gå ut og si at norsk sone sannsynligvis ikke ville blitt respektert. Men det har vært avgjörende for Regjeringens vurdering, og ut fra denne vurdering kommer vi dessverre til å få en belastning overfor fiskerne, en belastning som vi tar på bakgrunn av disse andre hensyn som vi dypere sett - og ikke bare dypere sett, men ganske konkret - også mener er i fiskernes interesser: Det er i en norsk fiskeripolitisk interesse at vi får et samarbeid med Island og ikke en konflikt.

Det förste alternativ var at vi skulle etablere sone uten å sette inn fysiske maktmidler for å hevde denne for å unngå at det skulle blitt en papirsone.

Så har vi det annet alternativ: at Norge fysisk skulle hevde sin rett og sin sone. Da hadde vi hatt loddekrigen, hvor de islandske lidenskaper ikke ville blitt svakere enn i torskekrigen med Storbritannia. Og da kommer vi over til de sikkerhetspolitiske betraktninger, som jeg tidligere forsiktigvis har omtalt for denne komite, men som det også ligger i sakens natur at jeg vil være tilbakeholden med å gå ut med offentlig.

Forsvaret av Norge er avhengig av Keflavik-basen. Jeg viser her til det hemmelige memorandum som ble overlevert av daværende utenriksminister Vårvik til den islandske regjering i september 1973, hvor den norske regjering viser til betydningen av Keflavik-basen for forsvaret av Norge og ber den islandske regjering ta tilbörlig hensyn til det. Regjeringen gjör samtidig oppmerksom på at man fra norsk side vil fortsette å presse på britene for å få dem til å trekke fregattene tilbake.

Keflavik-basen har ikke vært påberopt fra islandsk side under de nåværende forhandlinger, men det er klart at fra vår side har dette memorandum og de synspunkter som det har vært gitt uttrykk for der, ikke mindre denne gang enn dengang hele tiden vært underliggende når vi har vurdert en eventuell fysisk hevdelse av norske fiskeriinteresser i dette området.

Jeg må også föye til at de vurderinger som har vært gjort av embetsverket i Utenriksdepartementet, har inneholdt alvorlige advarsler mot at vi treffer tiltak som kan före til konflikt med Island, med mulighet

(SA) for dermed å starte en utviling som vil kunne resultere i en svekkelse av Norges egen sikkerhetspolitiske situasjon og tilsvarende styrkelse av Sovjetunionens muligheter.

Da jeg hadde befatning med den islandsk-britiske torskekrig, fikk jeg en inngående briefing fra amerikansk side om de ökonomiske kostnadene ved å erstatte Keflavik-basen med andre hjelpemidler, hangarskip og installasjoner i Norge. Og jeg kan forsikre denne komite medlemmer om at da ville ikke striden stått om forsvarsbudsjettet skulle ökes med 3 eller 4 pst.

Jeg har her skissert opp de to hovedgrunner for at det var så maktpåliggende for Regjeringen å nå fram til en avtale og en forståelse med Island. Men fra denne erkjennelse og fram til målet var det en lang og vanskelig veg, hvor jeg selv flere ganger var i tvil om det i det hele tatt ville være mulig å nå fram til en avtale. Islendingene opererte i utgangspunktet med slike fordringer og slike forestillinger at det simpelthen ikke var mulig å finne noen lösning, selv om vi önsket å være imötekommende.

Den förste forhandlingsrunde - i juni i fjor - strandet på det islandske krav om delt suverenitet, og selv om vi var innstilt på å være imötekommende overfor islendingene for å få en avtale, kunne vi ikke godta det, så forhandlingene ble da brudt fra norsk side.

I neste runde - tidligere i år - hadde islendingene gitt opp kravet om delt suverenitet. Det de nå krevde, var störstedelen av kontinentalsokkelen og en 50-50-deling av alle fiskeressrsene i en Jan Mayen-sone. Vi satte fram våre motforslag her, men de ble forkastet av de politiske gruppene i Alltinget mens vi forhandlet, og forhandingene ble avbrudt fra islandsk side.

Foran denne tredje - og nödvendigvis siste og avgjörende runde - var verken den islandske forhandlingsleder eller jeg selv særlig optimistisk med hensyn til mulighetene. Olafur Johannesson gav för mötet i en privat samtale uttrykk for at islendingene hadde feilvurdert situasjonen; de skulle heller reist til Köbenhavn og forhandlet istedenfor å reise til Oslo. Men han antydet samtidig at det som kunne före ut av den fastlåste situasjon, var en anerkjennelse av Islands 200 mils ökonomisk sone, og dette var bakgrunnen for at jeg sist fredag tok denne saken opp med den utvidede.

(SA) Det er ingen tvil om at i denne siste runde vi har hatt i Oslo, var det Norge som gav det meste av de konkrete konsesjoner. Men det skjedde först etter at Island tidligere hadde gitt opp sine maksimale fordringer, som de hadde stått absolutt på tidligere; delt suverenitet, likedeling av alle ressurser, og at Jan Mayen ikke hadde noen egen kontinentalsokkel, at det var islandsk sokkel osv. Disse tingene var i mellomtiden blitt oppgitt fra islandsk side.

Så kan man spörre: Hvorfor oppgav de disse maksimale fordringene nå og godtok - iallfall forelöpig har de godtatt det - det som vi framsatte som konsesjoner.

Hovedårsaken til dette er neppe norsk forhandlingsklökt, selv om jeg skal innrömme at vi viste svært mye tålmodighet under disse forhandlingene, men Danmarks forestående utvidelse, som representerer et langt större problem for islendingene enn en norsk sone rundt Jan Mayen.

En annen faktor som islendingene i sluttrunden tilla vesentlig og kanskje avgjörende vekt, var de alvorlige advarslene som kom fra deres egne fiskeriekspertер om at hvis det nå ikke ble en avtale og en regulering av fisket, ville "den islandske loddebestand", som de har kalt den selv, være knekket innen to år. Det ble fortalt etterpå at dette hadde gjort et stort inntrykk på den islandske delegasjon.

Vi har gitt konsesjoner, men vi må også vurdere disse konsesjoner på bakgrunn av den folkerettslige side som delvis er etablert, og som er under utvikling. Denne går ut på at land som i meget höy grad er avhengig av de levende ressurser i sin ökonomiske sone og i tilstötende områder, inntar en spesiell stilling i folkeretten når det gjelder retten til å beskytte sitt næringsgrunnlag. Denne stilling er bl.a. kommet til uttrykk i artikkel 71 i Havrettskonferansens tekst, og Island er klart et land som kommer inn under denne kategori.

Islendingene selv kaller denne paragraf for Islands artikkel, og det er klart at selv om vår hovedoppgave var å ivareta konkrete fiskerimessige interesser, hadde islendingene et argument her om at det internasjonale samfunn viste större forståelse for deres situasjon enn det vi som et nordisk naboland gjorde.

(SA) Så er det danskenes situasjon. De har bestemt seg for å etablere en sone med virkning fra 1. juni.

Når det gjelder avgrensningen mellom grönlandsk sone og en Jan Mayen-sone, er man på dansk side innstilt på at den endelige grensen må fastsettes gjennom forhandlinger. Jeg sitter her med et inntrykk jeg fikk av den danske utenriksminister för vi hadde våre forhandlinger med Island, av at de vil forhandle med oss om den endelige grensen.

Det som også ble sagt på det tidspunkt fra dansk side, var at for bekjentgjörelsens formål måtte man imidlertid legge til grunn at det forelå slike spesielle omstendigheter at Jan Mayens beliggenhet ikke kunne ha noen innflytelse på utstrekningen av den grönlandske fiskerisonen, som derfor måtte bli å fastsette i full 200 mils bredde.

Danskene vil opprette en 200 mils sone; de vil prikke opp grensen til midtlinjen, og sier at vi skal forhandle om grensetrekningen, men samtidig har de uttalt at Jan Mayen er av en slik beskaffenhet at lösningen bör være 200 mil.

Jeg nevner dette på bakgrunn av det som har vært sagt om presedensvirkning. Det ble sagt at denne avtale, hvor vi har gitt en faktisk anerkjennelse av Islands 200 mils sone, vil virke som en presedens overfor danskene ved forhandlingene med Norge.

Når jeg refererer dette, er det fordi dette danske syn ble satt fram för vi i det hele tatt begynte den tredje forhandlingsrunde med Island, og fordi dette er et synspunkt som danskene har fordi de i likhet med de andre oppfatter at Jan Mayen har en spesiell stilling. Jeg har sagt det offentlig og er blitt kritisert for det i Danmark, at vi i forholdet til Danmark/Grönland vil stå på midtlinjen fordi hensynene bak de konsesjonene som vi har gitt Island ved denne stilltidende anerkjennelse, ikke gjelder i forholdet til Danmark/Grönland, som i realiteten betyr fiske for EF-land.

Jeg skal ha et möte med min danske kollega i Brussel i kveld, og da akter jeg å si at vi fra norsk side har lagt avgjörende vekt på utenriks- og sikkerhetspolitiske sider, og at dette heller ikke kan være Danmark helt uvedkommende.

Når det gjelder presedensvirkning overfor Sovjetunionen, er jeg heller ikke så engstelig. Jeg

(SA) tror nok at russernes vurderinger av hvor de vil at den endelige sonegrense skal gå, bestemmes av andre faktorer, men likevel: Hvis de påberoper seg at vi har tatt spesielle hensyn til Island, er det "spesielle hensyn" til at fiskeriene spiller en særlig rolle for Islands ökonomi, og det kan man gjerne overföre til forholdet mellom Sovjet og Norge, hvor man sikkert kan påvise at fiskeriene spiller större rolle for norsk ökonomi enn for sovjetisk.

Rent politisk vil Regjeringen sterkt anbefale dette forslaget. Vi vil etter å ha hört den utvidedes kommentarer legge saken fram i kongelig resulusjon i statsråd denne uke - muligens fortrolig forelöpig hvis ikke islendingene har avsluttet sine forhandlinger, men det ble fortalt i dag at de skal behandle dette i Alltinget muligens i morgen eller senest fredag.

Så et par presiseringer:

Vi har sagt at dette er en fiskerisone, og vi har forelöpig ikke bruk for noe mer. Fra islandsk side var dette imidlertid åpenbart et viktig punkt. De bad om at de kunne få en erklæring fra norsk side om at vi ikke hadde til hensikt å omdanne dette til ökonomisk sone i nær framtid, fordi de mente at det var spekulasjoner igang på Island om at straks vi hadde etablert en fiskerisone, ville vi umiddelbart konvertere denne om til en ökonomisk sone og så prejudisere delelinjeforhandlingene, slik at jeg i forbindelse med en eventuell undertegning av denne avtale vil sende et brev til den islandske utenriksminister om at Norge ikke har til hensikt å opprette en ökonomisk sone i dette året, i året 1980.

Et annet punkt som det overfor meg er blitt pekt på er uklart, er förste linje i artikkel 5:

> "Norges andel av totalkvoten av lodde i sonen ved Jan Mayen settes for de förste fire år inklusive 1980 til 15 pst."

Jeg er blitt gjort oppmerksom på at denne artikkel er uklar, og det er den. Men disse 15 pst. gjelder selvsagt av den totale fangst i hele området, i hele Island/Grönland/Jan Mayen-området.

Når det gjelder artikkel 8, kan det være en uklarhet i siste fire ordene

"bestemmelsene i denne protokoll",

(SA) at dette skal forståes slik at vi er bundet av artikkel 4, slik at Island skal forhandle med EF på vegne av Norge. Men det er altså sagt klart fra til islendingene om at dette ikke er riktig. Vi har gitt en norsk fortolkning av det om at partene når det gjelder dette spörsmålet, skal stå likt overfor forhandlinger med tredjeland.

Jeg hadde bare behov for å nevne disse presiseringene.

Denne protokollen vil altså måtte bli bindende for Regjeringen ved undertegning, og Stortingets samtykke til undertegning vil bli innhentet i henhold til Grunnlovens § 26, annet ledd.

(BW) LARS KORVALD: Et oppklaringsspørsmål, formann!

Utenriksministeren nevnte artikkel 5, og det trengtes nok en presisering der, for det kan ikke bare stå Jan Mayen-sonen.

I artikkel 6 er det brukt samme uttrykk - "i sonen ved Jan Mayen". Men da er det vel den norske sonen man tenker på?

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Ja.

JAKOB AANO: Jeg har også et oppklaringsspørsmål.

FORMANNEN: Ja, men jeg vet ikke- kanskje fiskeriministeren skulle få lov til å supplere, så kan vi gå i gang med debatten etterpå?

STATSRÅD EIVIND BOLLE: Ja, jeg kan gjerne få lov til det.

Får jeg bare minne om at i forrige møte i denne komiteen var det flere av komiteens medlemmer som følte seg beroliget da de hørte at fiskerne var sterkt representert i den norske delegasjonen. Det

(BW) er riktig at de var det, både fra Norges Fiskarlag og fra Sjømannsforbundets side. Men jeg gav i det møtet uttrykk for at det kunne tenkes man kom fram til en løsning av saken som politisk var akseptabel, men som fiskerne ikke kunne slutte seg til. Og fiskernes representanter i delegasjonen tok sine reservasjoner ut fra fiskerimessige synspunkter. Og vi har da også nå fått Norges Fiskarlags landsstyrevedtak - som er lagt på komitemidlemmenes bord - hvor Fiskarlaget har sagt seg uenig i avtaleutkastet.

Fiskarlagets vedtak går i hovedsak på prinsippene. De sier at man her fraviker prinsipper som man har lagt til grunn overfor andre nasjoner under tilsvarende forhold. Og det er vel riktig.

La meg med en gang si at de fiskerimessige sider ved denne avtalen ikke er gode, sett i total sammenheng. Men ut fra de spesielle forhold for Island mener jeg at avtalen må kunne være akseptabel. Betenkelighetene går mer på prinsippene enn på avtaleutkastets reelle innhold.

Det man har som ankepunkt mot denne avtalen, er for det første at det i dette avtaleutkastet ligger at man aksepterer Islands 200 mils økonomiske sone fullt ut - med den presedens det eventuelt vil måtte skape i forhold til en 200 mils sone for Grønland. Jeg kan ikke se at det skulle skape noen presedens, for Island er i en langt annen situasjon, ut fra den store avhengighet Island har til fiskeressursene i områdene - i motsetning til Grønland.

Fiskerne har alltid hevdet at vi skulle opprette en sone rundt Jan Mayen og så forhandle senere. Dette har vært veldig vanskelig. Nå har fiskerne i grunnen fått et nytt argument som de fremhever sterkt, i og med at Danmark og EF vil opprette en 200 mils sone utenfor Grønland, nemlig at vi her ville komme i en trekantsituasjon og kunne forhandle på det grunnlag. Jeg tror at hvis vi var kommet i den situasjon, ville det ha skapt en del problemer som kunne ha gjort det vanskeligere å få til ordnede forhold i disse områdene. Island var sterkt opptatt av at vi skulle få til et resultat med en avtale mellom Norge og Island før Danmark utvidet.

Jeg tror at totalt sett vil det avtaleutkastet som nå foreligger, kunne være en akseptabel løsning, selv om jeg ser at det her ligger problemer sett i sammenheng med de fiskeripolitiske prinsippene vi har fulgt tidligere.

Det som er vesentlig for fiskerimyndighetene, er at vi kan få til ordnede forhold i dette området, få til regulerte forhold, slik at fiske kan drives på en

(BW) forsvarlig måte både fra norsk side og eventuelt av andre nasjoner som måtte kunne komme inn og fiske i området.

FORMANNEN: Før jeg går videre, vil jeg bare for ordens skyld nevne at utkastet til forhandlingsprotokoll er tilsendt komiteens medlemmer - jeg håper at alle har fått det, slik at man iallfall i noen tid har kunnet se på innholdet. Dessuten er det da forelagt oss her et telegram som er kommet fra Norges Fiskarlag.

Jeg vil bare ha registrert dette fra formannsplassen.

JAKOB AANO: Eg har berre eit spørsmål, det gjeld artikkel 7. Der står det:

> "Hver av partene kan overdra til tredjeland retten til å fiske av de kvoter som de tildeles etter artikkel 5. Slikt tredjelandsfiske kan bare finne sted i vedkommende parts egen sone."

Eg forstår det slik at Island har rett til å ta 15 pst. av sin kvote i den norske Jan Mayen-sona, medan vi normalt ikkje har rett til å ta noko av vår 15 pst.-kvote i den islandske delen av 200 mils-sona.

Men Noreg må vel kunna sjåast på som tredjeland iallfall, på lik line med andre land som ikkje har nokon avtale i det heile?

Etter ordlyden i denne artikkelen kan det altså tenkjast at Danmark eller Sovjet får lov til å fiska i den islandske sona, medan Noreg ikkje får fiska der i det heile?

FORMANNEN: Vi tar innleggene etter hvert nå, og så får statsrådene svare.

JOHAN J. JAKOBSEN: Utenriksministeren og fiskeriministeren har gitt en god beskrivelse av avtaleutkastets fiskerimessig svake sider. Hvis jeg skulle si noe om det, måtte det være for å forsterke det syn som her er gitt uttrykk for og den beskrivelse man fikk av situasjonen, og at man nå må drøfte avtaleutkastet på bakgrunn av de fakta som nå ligger på bordet, og også i forhold til de alternativer som måtte foreligge.

(BW) Men det er et forhold her som begge statsråder var inne på, og som helt åpenbart vil komme til å stå sentralt i den videre debatt om avtalen. Det går på dette med presedensvirkning av at Norge uavkortet har akseptert Islands 200 mils sone.

Det er i sterke ordelag forsikret at Norge ikke kan vise den samme imøtekommenhet overfor andre land - her er da Grønland, Danmark og EF nevnt, og også Sovjet - fordi Island står i en så spesiell stilling i forhold til andre land, med sin avhengighet av havets ressurser; og at vi ut fra - skal jeg si - havrettsprinsippet om "rimelighetshensyn" har funnet å måtte akseptere Islands sone uavkortet.

Men vil ikke dette likevel kunne by på visse problemer? Jeg tenker på og viser til det utenriksministeren har sagt offentlig, hvis jeg ikke husker feil, nemlig at Norge ikke kan innta den samme holdning når det gjelder grensedragningen mot Grønland, fordi det der ikke er Grønland som er interessert i det betydelige og viktige fiskeområdet som ligger mellom Grønland og Jan Mayen, fordi Grønland ikke i dag har en flåte som kan utnytte det området; at det i realiteten er Danmark - for ikke å si EF - som der er den reelle motpart.

Vil ikke Danmark her kunne gjøre dette spørsmål til en sak om Grønlands stilling, hvor Grønlands avhengighet av havets ressurser kan brukes som et argument for at også den grensen skal gjelde uavkortet? Og hvis en ser på Grønlands muligheter for å opprettholde bosetting og næringsvirksomhet, er det vel vanskelig å hevde at Island står i en særstilling næringsmessig i forhold til Grønland?

Utenriksministeren presiserte at kravet om en uavkortet Grønlands-sone mot Ja Mayen var satt fram før forhandlingene med Island var tilendebrakt, og det er sikkert riktig. Men det er et krav som er satt fram, og det som mange vel føler en viss usikkerhet og frykt ved, er at det kravet i dag står sterkt, og at Danmark/Grønland vil stå sterkere på det kravet under henvisning til Grønlands avhengighet av fisket, og under henvisning til at en ikke kan ta mindre "rimelighetshensyn" til Grønland enn til Island.

Jeg regner med at vi vil få en debatt omkring dette, og de siste meldinger om at Danmark vil stå sterkt på kravet, vil vel komme til å nøre opp under den debatten. Jeg vil gjerne høre utenriksministerens vurdering av den muligheten.

(BW) SVENN STRAY: Det er i og for seg ikke vanskelig å forstå at norske fiskere og fiskeriorganisasjoner er skuffet over at ikke norske fiskere fikk en større del av loddefangsten i dette området. Selvfølgelig kan man også om enn kanskje i noe mindre grad, forstå at de hadde gjort seg visse forhåpninger om at den norske sone i dette området ikke helt skulle bli avgrenset av den islandske 200 mils sone. Det er klart at man godt kan forstå skuffelsen over dette. Og la meg også tillegge at det kanskje i og for seg ikke engang er så galt at denne skuffelsen nå i denne fasen kommer litt høylydt til uttrykk.

På den annen side må jeg nok si at hvis man tenker litt over dette under mer avdempede forhold, tror jeg at utenriksministeren stort sett må få rett i det resonnement han kom frem til. På en måte har vi jo fått en soneavtale - hvis den, som vi nå håper, blir etablert - mellom Island og Norge, og da har vi jo skapt et rettsgrunnlag for at det i det hele tatt går an å etablere en sone rundt Jan Mayen. Og vi må vel erkjenne, når vi er kommet til den fase vi nå er inne i, at dette - ut fra alle synspunkter internasjonalt - rettslig ikke var så helt opplagt.

Jeg må nok også si - og jeg forstod at det er samme oppfatning som rettsavdelingen i Utenriksdepartementet har - at i en konflikt med Island om midtlinjen tror jeg Norge ville ha stått svakt - ikke bare rent konfliktmessig fysisk, men også hvis man kunne tenke seg at dette skulle bli forelagt en internasjonal domstol, tror jeg vi ville stå svakt. Jeg tviler sterkt på at vi ville få noe medhold der; for skulle det være noen gang som den annen part kunne påberope seg spesielle "rimelighetshensyn", måtte det være i dette tilfellet, hvor vårt territorium er en fullstendig ubebodd øy og den annen part er et land som nærmest totalt er avhengig av havets ressurser.

Jeg tror derfor vi får se i øynene at vi her i grunnen har oppnådd det som på rettslig grunnlag maksimalt er mulig for oss.

Jeg vil også gjerne legge til at hvis man ikke hadde nådd frem til en avtale med Island, hvis man hadde fått en konfliktsituasjon, da er det iallfall mitt inntrykk at store deler av det norske folk faktisk ikke ville ha akseptert en slik "broderkrig". Vi skal være klar over at det her ville være storebror som sloss mot lillebror, og det er aldri nor særlig godt utgangspunkt. Det skal vi derfor være glad for at vi har unngått.

Vi hadde vel rett og slett ikke kunnet føre noen krig mot Island - jeg mener da "krig" i gåsøyne.

(BW) En "krig" noe à la den engelskmennene førte, er vel utenkelig for oss. Og da er jeg enig i utenriksministerens vurdering, nemlig at å få en sone som ikke kan håndheves, ville vel kanskje være det verste av alt.

Disse forhold tatt i betraktning får vi vel si at mer var det ikke å oppnå for oss. Vi må nå være innstilt på å godta det som foreligger, og håpe på og regne med at Island gjør det samme. Og, som jeg gav uttrykk for ved en tidligere anledning, kanskje både Island og Norge ved nærmere ettertanke bør innse at begge land er interessert i at det her skapes et rettslig fait accompli omkring både Norge og Islands rettigheter.

(KL) Det er kanskje ikke alle som finner det så rimelig at Island og Norge skal sitte på disse store ressursene alene.

Når det gjelder forholdet til Grønland, vil jeg bare si at så vidt jeg kan bedømme det, er de hensyn som der gjør seg gjeldende, i realiteten annerledes, og jeg tror ikke vi står så svakt om vi hevder midtlinjeprinsippet der. Jeg vil bare understreke at det kanskje ville være riktig av oss å reagere raskt når vi har fått denne avtalen i havn. Vår sone burde faktisk helst vært etablert før den danske Grønlandssonen blir etablert, for da tror jeg vårt utgangspunkt for forhandlingene vil være bedre og vår argumentasjon noe sterkere enn hvis vi etablerer sonen etterpå.

LARS KORVALD: Mitt første spørsmål gjelder det som Johan J. Jakobsen tok opp. Utenriksministeren har for så vidt gått nøye gjennom dette, men det kunne trenges en ytterligere vurdering av om Grønland kan vinne fram med et krav om rimelighetshensyn. Det er klart at det er det Danmark er ute etter når de allerede har kommet med utsagn om at Grønland her er i samme stilling som Island og må få de samme rettigheter som Island har fått. Jeg vil se det som meget betydningsfullt ut fra de presedensvirkninger det kan få, at det kommer klart til uttrykk - jeg forstår at utenriksministeren vil sørge for det overfor sin danske kollega i dag, men det hører vel med til de utsagn som man bør komme med offentlig - at vi i denne sammenheng ikke kan se noen parallell, og det må ikke bare komme et statement om dette; man må i tillegg framføre argumentene for hvorfor vi ikke kan se at det er noen parallell her.

Så kan man selvfølgelig være engstelig for presedensvirkningene når det gjelder Barentshavet i og med at det også der dreier seg om opptrekking av en delelinje. Vi har derfor skjøvet ut selve kontinentalsokkelspørsmålet og bestemt at det skal være gjenstand for fortsatte forhandlinger, og antydet i protokollen at Island også der skal ha visse fortrinn i forhold til oss, hvilket betyr at de har fått en slags konsens på forhånd for at de skal trekke fordeler av dette. Det er kanskje det mest betenkelige i denne sammenheng. Sovjet vil på sin side kunne bruke dette i forhandlingene. Selv om vi vil bestride at de har noen som helst slags rett her, vil de komme til å bruke det i denne sammenheng - det må vi være klar over - uten at vi skal ta en reprise på delelinjeforhandlingene og de avtaler som gjelder i Barentshavet. Jeg tror imidlertid ikke man skal se helt bort fra dette.

Når det så gjelder de fiskerimessige spørsmål, er det vel slik at fiskeriorganisasjonene for så vidt har kort på hånden til å gå ut. De går i sine uttalel-

(KL) ser i det vesentlige inn på prinsippet om avtale med andre land - det går vel da på fiskeriavtalen - og det kan de jo med en viss rett gjøre. Men de går også inn på Norges råderett som loven om økonomiske soner fastslår, og da har de begitt seg inn i det mer utenrikspolitiske området i sine betraktninger. Deres hovedtanke synes å være den at Norge ville ha kommet bedre ut om man hadde tatt drøftelsene EF/Danmark/Grønland på den ene side - hadde jeg nær sagt - og Norge på den annen side.

Nå har vi jo tidligere valgt - og jeg må her henvise til det jeg selv har sagt i denne komiteen, at vi bør opprette vår økonomiske sone uavhengig av hva vi kommer til i forhandlingene om fiskerisonen, og vi bør gå ut før de andre. Når jeg har tatt mitt standpunkt i forbindelse med avtalen, er det etter flere avveininger. Hva skal man gjøre i denne sammenheng? Selv om jeg kan underskrive alt det utenriksministeren har kastet i den ene vektskål, og som kan synes å få den til å vippe ned, synes jeg to ting, nemlig de utenrikspolitiske forhold i vid forstand og vårt vestlige samarbeid og det at vi ikke kan føre noen "krig" med Island, teller i den retningen at vi må forsøke å leve med denne avtalen dersom Island godtar den.

FORMANNEN: Jeg har tegnet meg selv på listen fordi jeg har noen merknader til avtaleutkastet.

Det er åpenbart at det fra norsk side ikke er vanskelig å finne minusposter ved avtaleutkastet - det skal ikke så stor fantasi til for å finne det - og det er kanskje ikke så overraskende at Fiskarlaget har kommet med de reaksjoner vi i dag har sett.

Det er flere forhold en kunne være opptatt av. Det gjelder dette at vår sone ved Jan Mayen blir begrenset i og med at Islands sone får full utstrekning, det gjelder dette med fastsettelsen av fiskekvotene, og det gjelder dette med presedens. Jeg vil gjerne si litt om disse tre forholdene.

Først litt om det forhold at Island nå får fulle rettigheter i sin sone, også i den del av sonen som går inn i vår sone rundt Jan Mayen. Det er så vidt jeg vet, et faktum at norske fiskere i dag ikke fisker lodde i denne gråsonen, så man legger vel ikke opp til noe nytt der.

Når det gjelder fastsettingen av fiskekvotene, kunne man selvfølgelig ha ønsket avtalen annerledes og bedre. Men det er vel da riktig også å minne om at vi har fått inn en slags sikkerhetsventil - man kan si den er dårlig, men den er der - slik at vi har et grunnlag for å kunne gjøre våre krav gjeldende hvis vi mener at islendingene treffer helt urimelige vedtak.

(KL) Når det gjelder spørsmålet om presedens, er vel det litt mer uklart. Her kan det være en del ting som virker noe uryddige i dag, og som muligens enkelte oppfatter som meget problematiske. Når jeg for min del har få betenkeligheter med å anbefale at vi - for å bruke Korvalds uttrykk - forsøker å leve med denne avtalen, er grunnene nokså åpenbare. Som Johan J. Jakobsen sa innledningsvis: Hva vil alternativet bli? Jeg er nokså overbevist om at vi ikke vil komme heldig ut av en situasjon hvor vi går inn i Englands rolle fra noen år tilbake, i en loddekrig med Island. Det er det lille Island, avhengig av sitt fiskeri, som kommer til å få all sympati i internasjonal opinion, og vi vil komme til å få en meget vanskelig situasjon - i tillegg til at forholdet mellom to nordiske naboland vil bli forgiftet. Dessuten vil det kunne få vidtrekkende konsekvenser - og det er viktig i dag - av rent utenriks- og sikkerhetspolitisk art i og med at vi er så avhengig av Keflavik-basen.

Dette gjør at jeg for min del mener det klart må helle i retning av at dette er en avtale vi må kunne akseptere, selv om det er ting ved denne vi gjerne skulle ha ønsket annerledes.

Jeg vil også minne om hva Stray understreket, at det nå er skapt et grunnlag for at vi kan få godkjent vår sone rundt Jan Mayen - det er mange som har stilt seg tvilende til om vi hadde rett til å opprette denne - og det synes jeg også er et pluss å ta med på vegen.

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Ettersom dette med presedensvirkninger er kommet så sterkt fram, vil jeg gjerne spørre komiteen om sjefen for UDs rettsavdeling kan få si noe om presedensvirkninger i folkerettslig sammenheng når det gjelder denne konkrete saken.

FORMANNEN: Jeg vil gjerne at komiteens medlemmer først skal få anledning til å gi uttrykk for sitt syn, og at man så fra UDs side kommenterer og gjerne utgreier dette nærmere.

PER HYSING-DAHL: Jeg vil takke utenriksministeren og fiskeriministeren for redegjørelsene.

Det er klart at hvis ikke disse forhandlingene hadde vært av en helt spesiell vanskelighetsgrad, ville det ikke ha vært vanskelig for fiskerne heller å godta dette. Det er nettopp fordi de er så vanskelige at noen selvfølgelig må være mindre tilfreds. Det ligger i sakens natur.

(KL) Det er klare sikkerhets- og forsvarsmessige perspektiver i dette, og jeg er enig med utenriksministeren i at det også bør fremheves meget sterkt for danskene, som har nøyaktig samme egeninteresse i dette forholdet overfor Island.

Når det så gjelder fiskeriavtalen, ligger det i disse 15 prosentene så vidt jeg kan begripe det, ca. 100 000 tonn eller 1 million hl lodde til norske fiskere i sonen, og det er kanskje noe over halvparten av det de hadde håpet på. Når vi kommer til trekantforhandlingene mellom EF, Island og Norge og bølgene mellom Island og Norge har lagt seg og det hele har falt til ro, som vi håper at det vil gjøre - det står igjen å se - er det mulig at vi sakte, men sikkert kan få forståelse for at også den norske andelen kan øke. Men det som er interessant, er - og det er et direkte spørsmål til fiskeriministeren: Hvem er det som skal avgi av sin kvote til EF? Det må man jo også være klar over.

Når det gjelder forholdet til Danmark og Grønland, er den overlappingssonen som vi får i Jan Mayen-sonen mot Grønland, langt viktigere for fiskeriene enn de 25 000 km^2 hvor vi har - skal vi si - avgitt fiskerirettighetene til Island. Det er riktig som formannen i komiteen nettopp sa, at det for tiden ikke er særlig viktig for norsk fiskeri det vi nå har gått med på til fordel for Island. Hva fremtiden vil bringe, vet vi ikke. Men der hvor vi overlapper mot Grønland, foregår praktisk talt hele det norske loddefisket, og derfor må vi, som det har vært sagt av flere her, være meget raske med å gjøre det klart for danskene og EF at de på ingen måte kan sammenlignes med Island, for de har ikke de særlige forhold som gjør seg gjeldende på Island, som gjør at vi må ta spesielt hensyn til dem. Så her tror jeg vi bare må stå på. Her kommer også spørsmålet inn om fisket på Grønlands østkyst innenfor den sonen som man måtte bli enig om etter forhandlinger - det gjelder fastsetting av kvoter på reker, torsk og andre fiskeslag som norske fiskere tar helt opptil 72° N - og som er av ganske stor betydning.

Så til slutt bare et par ord om russerne. Russerne har interesse av å støtte Island og er ikke så veldig interessert i at vi blir enige. Det er jo klart at det ikke bare dreier seg om fiske. Hvis nå dette avtaleutkastet blir akseptert - noe vi håper på - har vi en avtale. Når det gjelder det russiske kolmulefisket, som etterhånden er blitt betydelig - det dreier seg om et par hundre tusen tonn på årsbasis - vil vi kunne få store problemer når den norske sonen er opprettet, fordi vi her egentlig må gjøre krav på at det sovjetrusserne tar i vår Jan Mayen-sone, skal være et bytteobjekt i balansen mellom Norge og Sovjet i hele fiskesituasjonen, også utenfor norskekysten.

Og helt til slutt dette med presedens. Det er klart at det her kan dukke opp ganske mange rare ting som

(KL) følge av den spesielle situasjonen når det gjelder Island. Men vi må iallfall, som utenriksministeren sa, kunne presentere sovjetrusserne med det at vi er Island vi i forhold til Sovjetunionen. Vi er en liten stat med en kystlinje med en befolkning i nord som i stor grad lever av havet. Jeg kan derfor egentlig ikke se at dette skulle svekke vår situasjon.

OTTAR LANDFALD: Jeg har et spørsmål som går på hva som ligger i avtalen med hensyn til fastsettelse av fangstkvoter og regulering av fisket i den norske sonen når det gjelder andre fiskeslag enn lodde.

Kan vi på egen hånd fastsette kvoter og foreta reguleringer, eller vil Island også få medbestemmelse når det gjelder andre fiskeslag i vår sone?

FORMANNEN: Spørsmålet er registrert.

ODD VIGESTAD: Eg fekk vere til stades i denne komiteen sine forhandlingar for eit år sidan - det galdt det same spørsmålet - og da stilte eg eit spørsmål til utanriksministeren og fiskeriministeren, om ein, dersom ein kom i den situasjonen som ein nå er komen i, at ein har måtta gi Island visse konsesjonar, kunne få ein kompensasjon for dei passive reiskap ved Island. Vi kan i dag fiske 2 000 tonn rundfisk av høgverdig kvalitet ved Island, og det er eit veldig lite kvantum. Det er mange fiskarar som er interesserte i dette, og det ville vere ein fordel om ein kunne få utvida det kvantumet som vi i dag kan fiske, til - lat oss seie - det dobbelte.

FORMANNEN: Det er blitt gjort oppmerksom på at Høyre skal ha et gruppemøte kl. 15. De kan kanskje vente litt. Selv om det er fristende for meg å la dem vente en god stund, bør vi vel sette oss som mål å få avviklet dette møtet innen rimelig tid dersom det ikke hindrer oss i å få en forsvarlig saksbehandling, og vi bør etter min mening kunne klare det.

Jeg har på min liste Sjøthun og Guttorm Hansen og sjefen for UDs rettsavdeling, og så får statsrådene komme med svar. Hvis dette ikke skulle avstedkomme ytterligere kommentarer fra komiteens side, håper jeg å komme fram til en avslutning etter det.

ASBJØRN SJØTHUN: Jeg tar bare ordet for personlig å få uttrykke tilfredshet med det som Stray åpnet

(KL) med i sitt innlegg. Det er vel så at de partier som i dag sitter med representanter i den utvidede, i hele etterkrigstiden har vært enige om vår utenrikspolitiske holdning. Selv om den saken som nå er oppe til behandling, ikke er så helt spesiell, blir vi i denne sak satt på prøve dersom man forstår den utenrikspolitiske situasjonen slik som den egentlig avtegner seg bak hele avtaleutkastet. Dette er jo ikke bare en fiskerisak, selv om det som blir stående i fokus i denne drøftingen, er - jeg holdt på å kalle det "den detaljen", noe det egentlig ikke er - fiskernes misnøye, mens de andre virkelig store problemer det bør herske enighet om, egentlig kommer litt i bakgrunnen. Det er jo det som har skjedd.

Jeg skal ikke gå nærmere inn på det. Men det skrivet som vi alle er enige i, som daværende utenriksminister Vårvik sendte til Island, og som utenriksminister Frydenlund så vidt touchet inn på, bør vi ha in mente både innad og utad. Selvfølgelig har vi forståelse for de behov som det folk som bor på denne øya ute i havet, har. Det er mange aspekter innebygd i dette. Jeg tror alt i alt at man ikke må se bort fra at det er vi som skal styre utenrikspolitikken og ikke fiskebåtrederne og Norges Fiskarlag. Vi bør stå sammen om det som her foreligger - og det ganske bestemt.

Vigestad var inne på et viktig spørsmål helt til slutt, som gjaldt de norske linefiskerne som har interesser i den islandske sonen. Jeg tror et annet resultat enn det som foreligger, kunne ha satt deres interesser i et meget ugunstig forhold overfor Island.

Men jeg vil jo si at dersom opprettelsen av en norsk økonomisk sone rundt Jan Mayen skulle bli brakt inn for en internasjonal domstol, er jeg enig med Stray i at vi med en slik framgangsmåte ville stå uhyre svakt når det gjelder å få vår rett hevdet fullt ut. I det hele tatt er dette en så viktig utenrikspolitisk sak at den ikke tåler så mye snever slingring andre veger. Jeg tror man bør kaste til side dette standpunktet og stå på det avtaleutkastet som foreligger. Jeg tror at det både av sikkerhetsmessige og andre grunner er det eneste riktige sett i et framtidsperspektiv.

(AGO) GUTTORM HANSEN: Jeg uttalte ved en tidligere anledning - da vi behandlet denne saken på et tidligere stadium - min tvil om berettigelsen av opprettelsen av en sone rundt Jan Mayen, og jeg fastholder at jeg er meget i tvil om det. Jeg føler imidlertid nå at jeg bør si at denne avtalen i hvert fall er langt over det jeg hadde regnet med at vi hadde mulighet til å få. Jeg tror at vi internasjonalt folkerettslig sett står i en uhyre svak stilling når det gjelder hele Jan Mayen-spørsmålet. Vi bør vel således være glad for at man har nådd fram til det man har nådd fram til, når man først måtte ha en slik avtale.

Jeg innrømmer også at utviklingen etter at jeg gav uttrykk for dette prinsipielle synspunktet mitt, har gått slik at det vel var nødvendig å opprette en fiskerisone rundt Jan Mayen av hensyn til andre interesser som opererer i dette område. Jeg håper bare at det nå skal lykkes de islandske forhandlere å få godtatt denne saken, slik at vi slipper å komme opp i en strid som vi ikke har noen som helst sjanse til å vinne. Vi har overhodet ingen sjanse til å vinne en strid med Island. Det må vi bare se i øynene. De kommer til å få all internasjonal opinion, ved siden av at de kommer til å få en vesentlig del av den norske opinion, på sin side. Dette er realiteter, og det verste som kan skje, er at vi kommer i en situasjon hvor vi i neste omgang må gå tilbake, slått ut av en slik strid.

Endelig vil jeg gjerne si at dette ikke er noen fiskeripolitisk sak. Det er to år siden Torrisen kastet den første ringnoten i havet utenfor Jan Mayen, og det er ikke noen store interesser for Norge knyttet til dette område. Det er i virkeligheten større interesser knyttet til Grønlands soneområde.

Jeg må si jeg føler meg nokså rolig når det gjelder opinionen i forhold til Danmark, Grønland og EF, for der vil vi være de små og ikke de store. Ingen andre enn danskene kan finne på å si at dette er en grønlandsk sak. Alle vet hva slags båter det er som skal dit opp. Alle vet at grønlenderne ikke er i stand til å drive dette fisket. Jeg må derfor si at jeg vurderer dette utelukkende som en utenrikspolitisk og sikkerhetspolitisk sak. Ved siden av det er det, om jeg får lov å si det, et utmerket stykke imperialistisk arbeid utenriksministeren og fiskeriministeren har utført når de har greid å annektere området rundt Jan Mayen som norsk område.

FORMANNEN: Etter oppfordring fra utenriksministeren og med komiteens samtykke vil ekspedisjonssjef Amlie gi en liten redegjørelse.

(AGO) EKSPEDISJONSSJEF EGIL AMLIE: Jeg skal være kort. Begrepet presedens er egentlig ikke noe juridisk begrep. I begrepet ligger at når det velges en juridisk løsning på grunnlag av en faktisk situasjon, kan det med rimelighet fremsettes krav om samme juridiske løsning i en annen situasjon hvor de faktiske forhold er tilsvarende. Dette innebærer at hvis det foreligger situasjoner hvor de faktiske forhold er forskjellige, er det ikke noe i vegen for at man kan velge forskjellige juridiske løsninger. Dette gjelder så vel i folkeretten som i intern rett. Det forhindrer selvfølgelig ikke at når man forhandler om problemer, vil det ofte bli ansett hensiktsmessig av den ene part å se seg om etter ting som kan påberopes som presedens, og vedkommende part kan anse det hensiktsmessig å prosedere på at det her foreligger noenlunde samme faktiske forhold for å oppnå det den ser seg tjent med.

Når det gjelder de to forhold det her er tale om, forholdet til Grønland og forholdet til Sovjetunionen, skulle jeg tro vi må kunne komme til det resultat at det her ikke foreligger tilsvarende faktiske situasjon som må medføre samme juridiske løsninger, men at det foreligger forskjellige situasjoner, som godt kan berettige oss til å velge forskjellige juridiske løsninger. Når det gjelder Grønland, befinner vi oss riktignok i samme område, og det gjelder til dels samme problematikk med hensyn til fisken. Jeg skulle imidlertid tro det er et faktisk forhold som er uhyre forskjellig når det gjelder Grønlands situasjon i forhold til Islands situasjon, nemlig at Island er en nasjon som i sin helhet er avhengig av fiske, og hvis hele økonomi, som bærer en befolkning på flere hundre tusen mennesker, er konsentrert om fisket. Og disse interesser skal da veies med en så å si ubebodd øy i Nordatlanteren. Når det gjelder Grønland, står vi riktignok overfor et stort landområde, men det er ganske åpenbart at den befolkning som bor på dette landområde, og hvis interesser det er tale om, ikke kan ha den vekt i forhold til Jan Mayen som Islands befolkning har. Det er ikke en stor kystbefolkning som har utviklet spesielle næringsinteresser i forbindelse med fiske, men en befolkning som er spredt over et stort landområde, og som har ubetydelige fiskerimessige interesser. Også jeg mener at det skulle være overkommelig for den norske regjering å finne fram til ordninger med Danmark/Grønland, og å tilbakevise eventuelle krav basert på presedens om at man her må hanøyaktig samme løsning som Island har fått.

Hvis vi så vender oss mot nord og spør om Sovjetunionen kan påberope seg presedensvirkning, må vi kunne slå fast med en gang at her dreier det seg for det første om helt andre geografiske områder, det dreier seg om helt andre omstendigheter, og det dreier seg om en helt annen partner. Det er ingen grunn til at den spesielle løsning som vi har kommet til når det gjelder Jan Mayen og forholdet til Island, automatisk skal kunne anvendes i for-

(AGO) hold til Sovjetunionen i nord. Selv om vi har likeartede problemer i disse områder, nemlig fiskeriproblemer, sone-problemer og kontinentalsokkelproblemer, er det likevel problemer som gjør at den faktiske situasjon er helt forskjellig fra den som foreligger i forholdet til Island. Jeg har sagt til utenriksministeren at jeg for min del ikke frykter at de ordninger vi måtte finne fram til med Island når det gjelder Jan Mayen-problemet, kan få noen rettslig eller moralsk presedensvirkning i forholdet til Sovjetunionen.

STATSRÅD EIVIND BOLLE: Jeg er enig med Stray i at det beste ville vært om man i denne situasjon hadde kunnet finne fram til en løsning som norske fiskere og fiskeriorganisasjoner kunne vært tilfreds med.

Aano stilte spørsmålet om i hvilken grad det kan tenkes at man kan komme inn i Islands økonomiske sone, om ikke Norge kan få fiske der likeså vel som russerne. Man vet ikke i hvilken retning utviklingen vil gå i fremtiden. I gråsonen på 25 000 km2 i Islands økonomiske sone har det hittil ikke vært drevet noe norsk fiske. Man vet heller ikke hva som er i dette område av andre fiskeressurser. Det er ikke forsket nok her.

Hysing-Dahl stilte spørsmålet om 15 pst. til Norge. 15 pst. er litt over gjennomsnittet av det som vi har tatt av lodde i de to årene vi har vært der borte. I dette ligger, som man vil se av artikkel 4, at hvis Island fastsetter en total kvote i begynnelsen av loddesesongen og den blir høyere på slutten, skal vi få ta prosentvis vår andel av den.

Når det så gjelder spørsmålet om hvem som skal avgi kvoter til EF, var dette et spørsmål som ble vurdert i forhandlingene. Island vil ikke ha noe av dette inn i avtaleutkastet, for ikke å skape presedens for hvordan man skulle fordele dette på EF. Det var imidlertid enighet om at begge parter må gi. Det vi drøftet, var om man kunne redusere hver sin kvote. Da ville vi eventuelt få redusert vår prosent av fiskekvoten i Jan Mayen-sonen. Vi kan videre forhandle oss til med EF å få fiske i Grønland-sonen, slik at vi kan komme atskillig over de 15 pst. totalt. Dette går da på at vi må bytte med EF på et eller annet område når det gjelder andre fiskeslag. Hvis man ikke blir enig i fiskerikommisjonen, kan vi ensidig fastsette kvoten i Jan Mayen-sonen.

Når det gjelder de 2 000 tonn med torsk, er det vel riktig som det har vært nevnt her tidligere, at når man nå i henhold til dette avtaleutkastet går til opprettelse av en fiskerikommisjon, kan disse spørsmål tas opp og vurderes. Kanskje kan vi ha en mulighet til å øke dette

(AGO) kvantum. Vi må se dette i en total sammenheng. Fiskerimessig er vi ikke kommet så helt galt ut av det, men jeg er enig i at det kan være bra at det er noen som skriker høyt negativt.

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Bare ganske kort. Først til det Johan J. Jakobsen sa om at Danmark vil kreve en tilsvarende løsning. Vi er enig i det som både Hysing-Dahl og Guttorm Hansen har sagt, og det som ekspedisjonssjef Amlie nå har begrunnet, at vi kommer til å stå på at dette ikke er noen parallell situasjon.

Hysing-Dahl reiste spørsmålet om Sovjetunionens situasjon. Jeg kan kanskje bare kort referere til at jeg i går redegjorde for den russiske ambassadør om innholdet i denne avtalen. Han gjentok da den sovjetiske holdning, at de ikke anså Jan Mayen etter folkeretten som berettiget til å opprette en egen sone, men føyde til etter denne forståelse som nå var i emning med Island, at hvordan de i praksis skulle forholde seg til dette, ville i ikke liten grad avhenge av hvordan vi behandlet deres historiske rettigheter.

I forbindelse med det som Sjøthun sa, må jeg si at dette er en sak som representerer en belastning for Regjeringen overfor fiskerne. Jeg ber også komiteens øvrige medlemmer tenke litt på Regjeringen i denne saken. Dette er en utenrikspolitisk sak. Det er flere elementer her som jeg ikke har nevnt før, men som jeg bare skal nevne stikkordmessig. Det er for det første at det gradvis danner seg et bilde av Norge - vi kan se av kartet hva vi har lagt under oss, og hva vi er i ferd med å legge under oss - og kjernen i dette bildet vil for mange være grådighet for om mulig å ta maksimum av alt. Vi trenger å gi inntrykk av at vi kan gå med på løsninger. Det er det ene.

Det andre er at det er begrenset hvor mange konflikter i alt Norge kan ha i dette området på samme tid. Vi kan ikke ha 6-7 uløste konflikter gående i årevis.

Det tredje avgjørende moment, som vi har vært inne på, er den holdning vi inntok i forbindelse med torskekrigen med Storbritannia i 1973. Vi kan ikke først gå til islendingene og si at vi legger avgjørende vekt på at Keflavik er av betydning for forsvaret av Norge, og be dem ta hensyn til dette, og samtidig overfor islendingene forplikte oss til å presse på overfor britene, slik at de ikke opptrer hardt, for så selv å opptre på samme måte noen år senere. Det går ikke. Jeg må si at det er en belastning for Regjeringen. Jeg er imidlertid meget glad for at det i denne komiteen ikke er kommet til uttrykk motstand mot denne avtalen.

(AGO) FORMANNEN: Jeg går ut fra at man kan avslutte dette møtet, og foreslår at man tar debatten og regjeringsmedlemmenes redegjørelser til etterretning.

Møtet hevet kl. 15.25.